

Милан Миловић,
дужододидињи судија
Вишег шрговинског суда Србије, Београд

Нови Закон о извршном поступку

Резиме

Рад садржи осврт на неке од бићних новина Закона о извршном посћууку ("Службени гласник РС", бр. 125/2004 од 22. новембра), који је сћууио на снагу 23.2.2005. године.

Нови закон на савременији начин доноси бројне промене у односу на раније сћање у овој области и по корисћећи проверена решења из модерних законодавсћава Европје и развијеног свећа уоћиће. Њиме је на, у много чему, нов и савременији начин уређен посћууак извршења иј. посћууици по којима судови сћроводе принудно осћваривање поћираживања на основу извршине или веродосћојне исћраве, а иакође и сћроводе обезбеђивање поћираживања.

Овим законом се уређује и посћууак по коме судови сћроводе и принудно осћваривање привајноћравних поћираживања на основу сћране извршине пресуде.

У ићићању је нови проћис са највише новина – који враћа усћавни инсћићууи жалбе, одлагање извршења под законом одређеним условима на предлог дужника, одлагање извршења на предлог ирећећ лица, шрговинске сћвари и скраћени посћууак, извршење на акцијама и уделима у привредним друићивима, ефикаснији посћууак проћивизвршења ићд.

Кључне речи: ићемелна реформа извршног посћуука, ићобљиање основних инсћићууиа заићиће субјективних ирава, враћање инсћићууиа

жалбе и одлагање извршења, заштити дужника, извршење на основу стираних извршних пресуда, извршење у привредним стварима, скраћени извршни поступак.

Народна скупштина Републике Србије, по хитном поступку усвојила је 15.11.2004. године нови Закон о извршном поступку ("Службени гласник Републике Србије", бр. 125/2004, даље: ЗИП), који ступа на снагу три месеца од дана објављивања тј. 23.2.2005. године.

На овај начин заокружен је, уз доношење новог Закона о парничном поступку, систем "грађанског поступка", јер извршни поступак, као и парнични, служи успостављању нарушеног правног поретка у области субјективних права.

Извршно право тј. извршни поступак представља скуп позитивних прописа којима је циљ, да у крајњој линији, принудним средствима, успостави поремећени правни поредак. Најкраће речено то је судски поступак принудног извршења судских одлука (пресуда и др.) и других правних аката којима се у корист једног правног субјекта утврђује право на неко чињење или нечињење (потраживање) и налаже другом правном субјекту да испуни обавезу која том праву одговара.

Нов пропис – повратак уставног права на жалбу и друге новине

Законом о извршном поступку донесеном 30.6.2000. године, а ступио на снагу 8.7.2000. године ("Службени лист СРЈ", бр. 28/00, 73/00 и 71/01) стављен је ван снаге, после примењивања више од 20 година, Закон о извршном поступку из 1978. године ("Службени лист СФРЈ", бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91 и "Службени лист СРЈ", бр. 37/92, 31/93 и 24/94).

Овим законом извршена је темељна рефорна извршног поступка и многобројним новим решењима неоспорно отклоњења презаштићеност дужника и неефикасност у принудном извршењу потраживања повериоца утврђеног извршном исправом, као главне мањкавости ранијег закона.

Међутим, тим законом укинута су неки правни институти који имају своје оправдање у извршном поступку, као нпр. уставно право на жалбу или друго правно средство о коме одлучује другостепени суд, одлагање извршења по предлогу дужника и трећег лица у изузетно оправданим случајевима, одлагање односно прекид извршења по захтеву јавног односно државног тужиоца, право на нужну заштиту интереса трећих лица у извршном поступку, право странака да о одлукама од битног значаја за остваривање њихових права и интереса буду лично обавештене и слично.

Доношењем новог закона отклањају се неадекватна решења и постиже побољшање решења неких института извршног поступка, као и уређивање нових средстава извршења (продајом неиздатих акција и продајом удела у привредним друштвима) и неких поступака извршења, као и усклађивање са, у међувремену

донетим новим законима релевантним за његову примену (нпр. Закон о платном промету, прописи о банкарском пословању и сл.).

Достављање

Достављање у извршном поступку уређено је ранијим прописима. И поред тога што је знатно утицао на скраћивање извршног поступка и онемогућавао избегавање достављања од стране дужника, показао се битно мањкавим, јер је ускраћивао право дужнику да буде лично обавештен о другим важним одлукама (осим решења по предлогу за решење и по приговору на решење о извршењу) по којима би могао тражити заштиту својих права и интереса. Исто се односило и на повериоца и државни орган ако учествују у поступку, тако да су странке и учесници у поступку по овој одредби закона били дужни да се о даљем току поступка информишу преко огласне табле суда.

Прописивањем Законом о извршном поступку да ће се достављање у извршном поступку вршити сходном применом одредаба Закона о парничном поступку, а тек ако тако покушано остане неуспешно, извршиће се истицањем на огласној табли суда, пружена је могућност странкама и учесницима у поступку да на поуздан начин буду обавештени о току извршног поступка, а истовремено је отклоњена могућност одуговлачења поступка избегавањем достављања.

Жалба као основни редовни правни лек

Чланом 12. новог прописа утврђено је да се против решења донетог у првом степену може изјавити жалба, осим ако у овом закону није одређено да жалба није дозвољена. Ставом 3. регулисано је да се против решења о извршењу донетом на основу веродостојне исправе може изјавити приговор, а ставом 4. да се жалба и приговор могу изјавити у року од три дана од дана достављања решења. Жалба по правилу не одлаже извршење осим ако овим законом није другачије изричито одређено. Решење овог члана Закона о извршном поступку представљају значајну новину у односу на ранији пропис, да се против решења донесеног у првом степену може изјавити приговор, осим ако Законом није одређено да приговор није дозвољен. Жалбом се такође побија решење о одређивању привремене мере. О жалби одлучује Веће троје судија другостепеног суда, чија је одлука правноснажна. Изузетно, кад првостепени суд оцени да је жалба изјављена у року или по истеку рока, основана, сам преиспитује своју првостепену одлуку и доноси решење о усвајању жалбе, која подлеже жалби другостепеном суду. Тиме се уводи контрола одлука првостепеног суда од стране вишег суда, подиже се на виши ниво квалитет суђења, постиже се већа правна сигурност странака и уједначавање судске праксе.

И у новоуведеном систему правних лекова у којем је жалба у принципу основни правни лек којим се побија решење о извршењу донето на основу извршне исправе, као и решење донето у спровођењу извршења, задржана је норма да се

решење о извршењу донето на основу веродостојне исправе побија приговором. Даље, ако се решење о извршењу побија у целини или само у делу у којем је извршни дужник обавезан да намири своје потраживање, суд ће решење о извршењу ставити ван снаге, укинути спроведене радње а поступак наставити као по приговору против платног налога. Ако се пак решење о извршењу побија само у делу којим је одређено извршење, даљи поступак ће се наставити као поступак по жалби против решења о извршењу донетог на основу извршне исправе.

Законом, као значајна новина, даје се могућност извршном дужнику да изјави жалбу на решење о извршењу и по протеку рока од три дана, па све док извршење не буде спроведено, али само из разлога: ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила после извршности одлуке, или пре тога, али у време када извршни дужник то није могао да истакне у поступку из ког потиче извршна исправа, односно ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила после закљученог поравнања.

Битну новину представља и то што је у новом пропису изричито утврђено овлашћење првостепеног суда да кад то оцени потребним, закаже рочиште за расправљање по жалби. Тиме је отклоњена дилема да ли се рочиште за расправљање о приговору одржава пред судијом појединцем или пред већем троје судија које одлучује о приговору.

С обзиром на то да је новим Законом о извршном поступку поново успостављена могућност двостепености у одлучивању судова, наводимо жалбене разлоге, који сами по себи најбоље илуструју неопходност промена увођењем института жалбе у извршном поступку.

По новом пропису разлози за жалбу су:

- ако суд који је донео решење о извршењу није надлежан;
- ако исправа на основу које је одређено извршење нема својство извршне исправе,
 - ако одлука на основу које је донето решење о извршењу није извршна;
 - ако је одлука на основу које је донето решење о извршењу укинута, поништена или преиначена;
 - ако је поравнање на основу ког је донето решење о извршењу стављено ван снаге;
 - ако је извршење одређено на стварима, новчаном потраживању и другим правима који су изузети од извршења, односно на којима је могућност извршења ограничена;
 - ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила после извршности одлуке или пре тога, али у време кад извршни дужник то није могао да истакне у поступку из ког потиче извршна исправа, односно ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила после закљученог поравнања,
 - ако је извршни поверилац одложио испуњење обавезе за време које још није истекло;

- ако је протекао рок у коме се по закону може предложити извршење;
- ако потраживање није прешло на извршног повериоца, односно ако обавеза није прешла на извршног дужника.

У суштини то су исти разлози који су до сада представљали разлог за приговор, али ЗИП уводи једну новину – да је дужник дужан да све жалбене разлоге наведе у жалби и све доказе приложи уз жалбу, јер касније губи право да доказе достави током жалбеног поступка.

Противизвршење

Поступак противизвршења регулисан је значајним новинама у односу на раније решења.

Почетак тока објективног рока за покретање поступка противизвршења је везан за окончање поступака у којима се доносе одлуке на основу којих се може тражити противизвршење односно за тренутак измирења обавезе. Тиме је омогућено да дужник у оквиру тако рачунатог објективног рока, искористи субјективни рок од тридесет дана, који се рачуна од дана сазнања за разлоге противизвршења. Дужник до сада, врло често, због дугог трајања поступка у коме се доносе одлуке које представљају основ за противизвршење, није могао користити субјективни рок. Ова измена је нарочито важна ако се има у виду да је извршни поступак хитан, да се извршење посебно са неким средствима извршења релативно брзо спроведе, а да парнични поступак у којем се одлучује о недопуштености извршења или о укидању, преиначењу, поништају или стављању ван снаге извршне исправе траје и по неколико година.

Решењем у новом закону, а нарочито могућношћу покретања парничног или другог поступка од стране дужника по упуту суда, и без упућивања, ради проглашења да је извршење недопуштено, могућношћу покретања парничног поступка од стране трећег лица по упуту суда, или без упућивања, ради утврђивања да је извршење на одређеном предмету недопуштено, утврђивање права на покретање поступка противизвршења за дужника или треће лице – ако правноснажном судском одлуком докаже да је извршење недопуштено, рачунање почетка објективног рока, не од дана окончања извршног поступка, већ од дана окончања поступка у којем је донесена одлука која представља основ за противизвршење или извршена радња која је разлог за противизвршење, проширују могућност коришћења института противизвршења. Будући да се у поступку противизвршења дужнику и трећем лицу на далеко бржи и ефикаснији начин враћа оно што им је у извршном поступку неоправдано одузето, него вођењем парничног поступка по тужби ради неоснованог обogaћења који би морали покренути да не постоји овај институт у извршном поступку, измене учињене у регулисању противизвршења афирмишу принцип правичности, као један од основних принципа сваког судског поступка. Афирмација тог принципа подстиче се и сасвим новом одредбом, која ради заштите реалне вредности одузетих новчаних средстава даје дужнику односно трећем

лицу право да тражи наплату затезне камате по прописаној стопи од дана спровођења извршења до дана поврата средстава.

Одлагање извршења

Досадашњи Закон о извршном поступку давао је право само повериоцу да тражи одлагање извршења под одређеним условима.

По новом Закону о извршном поступку право на одлагање извршења имају извршни дужник и треће лице. Ово с обзиром на то да се приликом спровођења извршења појављују оправдани случајеви када извршење из важних разлога треба на одређени период времена одложити.

Нови пропис прецизно регулише питање одлагања извршења и на предлог повериоца, таксативно наводи услове за одлагање извршења на предлог извршног дужника, време за које се извршење одлаже, настављање одложеног извршења, обуставу извршења.

Одлагање извршења на предлог трећег лица

Према члану 65. Закона о извршном поступку, трећем лицу се може дозволити одлагање извршења, али само под условом да је упућен од стране суда на парницу ради проглашења да је извршење на одређеном предмету недопуштено, и ако суд оцени да би спровођењем извршења треће лице претрпело знатнију штету. Одлагање извршења суд може условити полагањем јемства, а ако је дозвољено одлагање извршења неновчаног потраживања висина јемства се одређује према свим околностима конкретног случаја. Одлагање се може дозволити најдуже до окончања парничног поступка који је треће лице покренуло по упуту суда.

Трошкови извршног поступка

По новом Закону о извршном поступку установљен је принцип да све трошкове извршног поступка сноси поверилац са правом да му дужник ове трошкове, на захтев поверилаца, надокнади.

Оправдање за ову измену треба наћи и у чињеници да се извршни поступак води са циљем принудне наплате потраживања од дужника који своју обавезу није извршио добровољно, а да је за предузимање појединих извршних радњи потребно предујмљивање трошкова који би се од дужника морали најчешће наплатити принудним путем, што би додатно продужавало поступак принудне наплате потраживања. Зато је новим прописом утврђено да трошкове извршења претходно сноси извршни поверилац који је дужан да за поједине извршне радње предујми трошкове у року који одреди суд, с тим да тај рок не може бити дужи од 60 дана. Обавеза коначног сношења трошкова извршења пада на терет извршног дужника, што извршни поверилац може захтевати у року од 30 дана од дана окончања извршног

поступка. Извршни поверилац је обавезан да извршном дужнику на његов захтев надокнади трошкове извршења које му је неосновано проузроковао.

Трговинске ствари и скраћени извршни поступак

Досадашњи парнични и извршни поступак су велика препрека страним улагањима, јер инострани инвеститори не могу да схвате да парнични поступак може да траје 10 година. Међутим, ако некако прихвате дуго трајање парничног поступка не прихватају дуго трајање извршног поступка, нарочито поступка код трговинских судова. Зато је циљ реформе извршног поступка ефикасан, брз и економичнији поступак извршења. Међутим, ефикасност може угрозити заштиту дужника и због тога се правила пишу тако да се направи равнотежа између ефикасности и опасности од угрожавања заштите дужника.

Сучељавањем ефикасности која иде у прилог повериоца и заштити дужника добија се простор у коме се могу обликовати посебна правила, када су учесници у поступку правна лица, предузетници или физичка лица која обављају привредну делатност. Наиме, карактер тих правила у односу на привредне субјекте може бити другачији од правила која се односе на физичка лица, јер су привредни субјекти способни да штите сами своје интересе с обзиром да имају запослене који су стручни у одређеним областима.

У случају да се извршење спроводи на основу одређених веродостојних исправа, које представљају средства плаћања, када дужник изјави приговор, предвиђен је скраћени извршни поступак. То је поступак извршења у коме се извршење спроводи на основу дозволе извршења, иако не постоји извршни наслов у смислу одредаба овог Закона.

Када поверилац има средство плаћања, а то су меница и чек, обвезница и друге хартије од вредности, које имаоцу дају право на исплату номиналне вредности, доспелу безусловну банкарску гаранцију, доспели безусловни акредитив, оверену изјаву дужника којом овлашћује повериоца на пренос новчаних средстава и јавну исправу која конституише извршну новчану обавезу, поверилац може захтевати од суда спровођења скраћеног извршног поступка.

Ако суд прихвати захтев извршног повериоца и донесе решење о извршењу по скраћеном извршном поступку, извршни дужник може истаћи само законом одређене приговоре и уз њих мора дати тачно одређене доказе. Ако извршни дужник не да одређене приговоре са одређеним доказима, суд у већу састављеном од троје судија истог суда доноси решење о одбијању тог приговора и поступак извршења се спроводи.

Поступак на основу наведених веродостојних исправа, које представљају средства плаћања се разликују од поступка предвиђеног за веродостојне исправе, јер се у овом поступку по приговору предмет не доставља парничном суду да одлучује о приговору у парничном поступку, као о приговору на платни налог, него се о приговору одлучује у већу истог суда.

Новина је, да се одредбе скраћеног поступка примењују и на физичка лица која су се задужила по основу комерцијалних кредита. Ако су физичка лица по основу комерцијалних кредита дали обезбеђење у виду менице, поверилац може своје потраживање остваривати у скраћеном извршном поступку, ако меница има све меничне елементе и како је доспела за наплату.

Извршни поступак је нарочито успораван због немогућности доставе, јер је опште познато да има много привредних субјеката који не обављају своју делатност, као и много привредних субјеката који веома често мењају седиште (због избегавања поверилаца), а промену седишта не региструју, иако је то обавеза привредних субјеката. Због тога је поједностављено достављање привредним субјектима. Достављање правним лицима се врши на адресу седишта правног лица које је уписано у регистар. Ако је овакво достављање неуспешно, даље достављање се врши на адресу овлашћеног лица. Ако и таква достава буде неуспешна, достављање се врши истицањем на огласну таблу суда. Сматра се да је достављање извршено протеклом рока од осам дана од дана истицања на огласну таблу суда.

Процесни закон са највише новина

ЗИП, поред изнетог, као процесни закон Републике Србије уноси низ новина у овој области као што су: извршења на акцијама, извршења на уделима у друштву са ограниченом одговорношћу, скраћени извршни поступак, положај трећих лица у извршном поступку, новинама у поступку противизвршења итд.

Ради илустрације новина наводимо две које се односе на поступке извршења на покретним и на непокретним стварима:

а) Нови Закон имајући у виду члан 4. Закона о zaloжном праву на покретним стварима уписаним у регистар („Службени гласник РС“, бр. 57/2003, ступио на снагу 1.1.2004. године) поверилац стиче zaloжно право уписаном у регистар залог, предвиђа обавезу извршног суда да без одлагања достави копију записника о попису тј. закључак о измени пописа – организацији овлашћеној да региструје бездржавинску залог (регистровано судско zaloжно право). Ова регистрација делује према свима, сходно чему се трећа лица не могу позвати да нису знала за ово право на одређеној ствари.

б) Када је у питању извршење на непокретностима, ако се ради о непокретности у сусвојини извршног дужника, суд може да одреди извршење само у случају да постоји сагласност других сувласника. Та сагласност је потребна и када је реч о извршењу продајом целе непокретности трећем лицу или неком од сувласника. Остали сувласници, задржавају право намирења пре извршног повериоца и претходно право прече куповине, итд.

Поступци извршења и обезбеђења започети до дана ступања на снагу новог Закона о извршном поступку (23.2.2005. године) окончаће се по одредбама Закона о извршном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 28/00, 73/00 и 71/01), који пропис

престаје да важи даном ступања на снагу новог Закона о извршном поступку тј. 23.2.2005. године.

Milan Milović,
long-standing judge
of the Higher Commercial Court of Serbia, Belgrade

THE NEW LAW ON EXECUTIVE PROCEEDINGS

Summary

The work contains a review of some of essential innovations of the Law on Executive Proceedings ("Official Gazette of the Republic of Serbia", no. 125/2004 of 22 November 2004), which took effect on 23 February 2005.

The new law brings numerous applications, in a more modern way, in relation to the previous state in this field, and this using tested solutions from modern legislatures of Europe and the developed world in general. This law settles in a quite new and modern way the executive proceedings, i.e. proceedings by which courts conduct enforced performance of receivables on the basis of an executive or credible document, as well as securing the receivables.

This law also stipulates the proceedings according to which courts also conduct enforced performance of private law receivables according to a foreign executive judgement.

Here we have a new regulation with the most innovations – which brings back the constitutional institute of appeal, postponement of execution at the debtor's request, postponement of the execution at a third party's request, commercial matters and summary proceedings, execution on shares and stocks with commercial companies, more efficient proceedings of counter-execution, etc.

Key words: *thorough reform of the executive proceedings, improvement of the basic institutes of protection of subjective rights, return of the institute of appeal and postponement of execution, protection of debtors, execution according to a foreign executive judgement, execution in commercial matters, the summary executive proceedings.*